

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАГІСТЕРСЬКІ СТУДІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Випуск 3

Збірник наукових праць магістрів ОП
«Дошкільна освіта. Інклюзія»,
«Початкова освіта»,
«Фізична культура та спорт»,
«Практична психологія»,
«Менеджмент. Управління закладом
загальної середньої освіти»

Київ 2025

УДК 37(063).
973.202 я1

**Магістерські студії психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету: збірник наукових праць
здобувачів ОС Магістр ОП «Дошкільна освіта. Інклюзія», «Початкова освіта»,
«Фізична культура та спорт», «Практична психологія», «Менеджмент.
Управління закладом загальної середньої освіти» / за заг. ред. Л.В. Задорожної-
Княгницької. Випуск 3. Київ: МДУ, 2025. 522 с.**

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол №2 від 27 листопада 2025 року)

© Колектив авторів, 2025

2. Дерев'яно С. П., Лавренко С. А. Емоційний інтелект як професійно важлива якість сучасного психолога. Детермінанти посилення ролі освіти у повоєнному відновленні України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. для освітян (м. Чернігів, 22 берез. 2023 р.). Чернігів, 2023. С. 214–216.

3. Кобзар З. І. Психологічні особливості розвитку професійної емпатії майбутніх психологів. Психологія життєвого простору сучасної молоді: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 26–27 листопада 2021 р). Рівне. 2021. С.60–61.

4. Матласевич О., Колодяжна І. Роль самотурботи в розвитку емпатії майбутніх психологів (The role of self-care in the development of empathy of future psychologists). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2022. №15. Р. 45–51.

5. Сторож В. В. Формування емпатії у студентів-психологів за допомогою групової роботи. Science and society: modern trends in a changing world: the 3-rd International scientific and practical conference (Vienna, February 19–21, 2024) Vienna. 2024. P.212–217.

6. Чуйко Г. В., Чаплак Я. В., Колтунович Т. А. Особливості прояву емпатії та рефлексії майбутніх психологів. *Psychological Journal*. 2022. № 8(1(57)). С.131–148

7. Шикирава Н.М. Розвиток емпатії практичних психологів: особистісний та професійний аспект. Психологія: сучасні методики та інновації у досвіді діяльності практичного застосування: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. з міжнар. участю (м. Умань, 15 квітня 2021 р.). Умань. 2021. С. 135–140.

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РІШЕННЯ ЖІНОК ЗАЛИШАТИСЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Олена Педченко, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри прикладної філології

Нонна Литовченко, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю «Психологія»

FACTORS INFLUENCED ON WOMEN'S DECISION TO REMAIN IN UKRAINE DURING THE WAR

Olena Pedchenko, candidate of philological sciences, head of the department of applied philology, MSU

Nonna Lytovchenko, master's student in Psychology

Анотація. У цьому дослідженні здійснено аналіз першочергових факторів, які впливають на свідоме рішення громадянок України не виїжджати за межі держави в умовах воєнного часу. Акцентовано увагу на нерозривному зв'язку між мотивацією та родинними обов'язками, а також високим рівнем національної самосвідомості. Розглянуто вплив матеріальної бази та соціального капіталу на зміцнення позиції жінки щодо перебування на батьківщині.

Ключові слова: жіноча мотивація, воєнний конфлікт, родинні зв'язки, національна ідентичність, життєстійкість, економічна стабільність, гендерні ролі.

Abstract. This study analyzes the primary factors influencing the conscious decision of Ukrainian female citizens not to leave the country during wartime. The inseparable link between motivation and family obligations, as well as the high level of national self-awareness, is emphasized. The impact of material resources and social capital on strengthening women's position regarding staying in their homeland is considered.

Keywords: women's motivation, military conflict, family ties, national identity, resilience, economic stability, gender roles.

Безпрецедентний характер військових дій, розпочатих росією у лютому 2022 року, зумовив масовий вимушений виїзд населення, де більшість мігрантів становлять жінки з дітьми. Попри це, значний контингент українок свідомо обирає залишатися в межах державних кордонів, беручи на себе підвищені ризики. Вивчення психологічних та соціальних детермінант для здійснення такого вибору є ключовим для розуміння феномену національної життєстійкості (resilience). Мета статті полягає у систематизації та поясненні глибинних мотиваційних механізмів, які спонукають жінок продовжувати життєдіяльність в Україні в умовах перманентної військової загрози.

Дослідження науковців однозначно вказують на те, що найбільш потужним стимулом для того, щоб залишатися в Україні, є необхідність збереження родини та виконання важливих функцій. Це підтверджується тим, що переважна більшість (понад 90%) жінок називає близькість до сім'ї своїм головним пріоритетом [1].

Жінки, які залишаються вдома, досить часто прагнуть бути поруч із захисниками (чоловіками, братами), котрі несуть службу в Збройних Силах України. Здійснюють догляд за недієздатними або літніми родичами, які не можуть бути переміщені чи вивезені. Цей фактор демонструє, що в кризових умовах традиційна роль берегині не зникає, а набуває нових, героїчних обрисів, стаючи осердям внутрішнього опору суспільства.

Другою, але не менш значущою, рушійною силою є потужний патріотичний імпульс та глибоко вкорінене відчуття приналежності до своєї країни (близько 88%) [2]. Для багатьох українок перебування вдома є не просто вибором, а усвідомленою місією та формою невійськового спротиву.

Виконуючи функцію «тилової опори» жінки є ключовими суб'єктами волонтерства, логістики, а також забезпечують безперебійну роботу критичної інфраструктури (медицина, освіта).

В умовах мобілізації та дефіциту кадрів відбувається стрімка трансформація гендерних ролей, коли жінки ефективно займають вакантні позиції, підтримуючи економічну стійкість регіонів країни [2, 3].

Економічні чинники, хоча й поступаються за вагою емоційним, є важливим стабілізаційним якорем, зокрема:

1. Майновий чинник, тобто наявність власного житла чи сільськогосподарського майна є сильним стримуючим фактором для міграції, оскільки це мінімізує фінансові витрати на оренду та необхідність адаптації в новій країні (понад 70% опитаних) [1].

2. Кар'єрна перевага. Для деяких жінок професійні перспективи та можливість швидкого відновлення кар'єри виглядають більш реальними в Україні, ніж у процесі інтеграції на перенасичених іноземних ринках праці.

3. Соціальний статус і достаток. Вищий початковий фінансовий статус до війни робить жінку менш схильною до міграції, оскільки її ресурси дозволяють краще адаптуватися до внутрішніх кризових умов [2].

Вирішальним фактором часто є збереження соціального капіталу – мережі друзів, колег, а також комфорту рідного мовно-культурного середовища [3,4].

Уникнення стресу, пов'язаного з мовним бар'єром, бюрократією та відчуженням у чужій країні, стає значущим психологічним чинником. Крім того, наявність в Україні звичної системи освіти, медицини та адміністративних послуг розглядається як перевага порівняно з невідомими іноземними системами.

Значущим чинником є збереження соціального капіталу та звичного соціального середовища [6].

Важливим фактором також є перебування у рідному мовному та культурному просторі значно знижує акультураційний стрес, який є неминучим при міграції.

Частина жінок високо оцінює доступність та звичність українських адміністративних, банківських та медичних послуг порівняно з іноземними системами, які можуть бути складними для розуміння та використання без знання місцевої мови та законодавства [4].

Для деяких батьків збереження українського освітнього стандарту та зв'язку дитини з національною культурою переважає ризики, пов'язані з безпекою, за умови, що регіон їхнього проживання відносно безпечний [5].

Прийняття свідомого рішення, керуючись внутрішньою мотивацією українських жінок залишитися в країні є комплексним психосоціальним феноменом, що ґрунтується на багатшаровій системі цінностей. Емоційно-ідеологічне ядро цієї мотивації формують обов'язок перед сім'єю (афіліативні мотиви) та національна ідентичність (патріотизм).

Такі глибинні чинники посилюються раціональними стабілізаторами, зокрема матеріальною вкоріненістю (власність на житло) та професійною діяльністю. Ця внутрішня життестійкість жіночої частини населення становить найважливіший людський капітал, який не лише забезпечує стійкість суспільства та функціонування тилу під час війни, але й закладає міцну основу для майбутньої відбудови та розвитку України [7].

Зважаючи на результати теоретичного огляду означеної теми, подальші дослідження зосереджено на розробці та впровадженні ефективних механізмів психологічної підтримки українських жінок, як ключової та потужної ланки підтримки українських військових у боротьбі із ворогом та розвитку держави в цілому.

Список використаних джерел:

1. Абрамюк О. О., Липецька А. С. Концептуальна структура феномену «суб'єктивне благополуччя» та особливості його вимірювання. *Психологія: реальність і перспективи*: Збірник наукових праць РДГУ. 2018. №11. С. 10–17.

2. Центр економічної стратегії. Що мотивує жінок залишатись в Україні? URL:<https://ces.org.ua/women-staying-in-ukraine/>

3. Лисенко М.П. Трансформація соціальних ролей жінок у тилу під час військового конфлікту. *Магістерські студії психолого-педагогічного факультету МДУ*. 2025. № X. С. 15–22.

4. UNFPA Ukraine. Жінки у війні: мотивації залишатися та причини виїжджати: результати соціологічного дослідження. Київ, 2025.

5. Харченко Н., Жигун Л. Дослідження: 68% українських жінок планують повернутися з-за кордону в Україну. Український Жіночий Конгрес. 2024. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/viy-na-v-ukrajini-skillki-zhinok-planuyut-povernutisya-dodomu-pislya-peremogi-i-chomu->

zalishayutsya-50376582.html

6. Чому українки залишаються вдома попри війну: головні причини за даними дослідження. Соцпортал. 2025. URL: <https://www.ukr.net/news/details/society/110450561.html>

7. Швидка О. Якщо не я, то хто? Як звичайні українські жінки під час війни роблять надзвичайні речі. NV.ua. 2024. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/viyna-v-ukrajini-zhinki-u-zsu-politici-ta-biznesi-yaki-nadihayut-svojimi-dosyagnenniyami-ta-vchinkami-50379962.html>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬКОВИХ ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

*Олена Педченко, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри
прикладної філології*

*Олег Марченко, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
за спеціальністю «Психологія»*

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT FOR MILITARY PERSONNEL AND ITS ADAPTATION TO THE REALITIES OF UKRAINE

*Olena Pedchenko, candidate of philological sciences, head of the department of
applied philology, MSU*

Oleg Marchenko, master's student in Psychology

Анотація. У статті проаналізовано провідні міжнародні моделі психологічної підтримки військовослужбовців *Battlemind*, *TRiM*, *PIES* та *OSISS*, які сформували основу сучасних підходів до профілактики бойового стресу й відновлення психічної стійкості. Розкрито можливості адаптації цих моделей до українських умов через створення коротких тренінгів стійкості, реєр-програм підтримки та цифрових освітніх платформ. Визначено, що інтеграція зарубіжного досвіду в українську систему військової психології сприяє формуванню багаторівневої системи допомоги, яка поєднує профілактичний, психоосвітній і реабілітаційний компоненти. Акцентовано, що психологічна підтримка є стратегічним чинником національної безпеки й бойової готовності Збройних Сил України.

Ключові слова: психологічна підтримка, *Battlemind*, *TRiM*, *OSISS*, профілактика бойового стресу.

Abstract. The article analyzes leading international models of psychological support for military personnel *Battlemind*, *TRiM*, *PIES*, and *OSISS* which have shaped contemporary approaches to combat stress prevention and resilience development. The study explores the possibilities of adapting these models to the Ukrainian context through the implementation of short resilience-training programs, peer-support networks, and digital educational platforms. It is determined that the integration of foreign experience into the Ukrainian system of military psychology contributes to the formation of a multilevel assistance model combining preventive, psychoeducational, and rehabilitative components. The article emphasizes that psychological support represents a strategic factor in ensuring national security and the combat readiness of the Armed Forces of Ukraine.

Keywords: resilience training, *Battlemind*, *TRiM*, *OSISS*, combat stress prevention.

Сучасні умови воєнного стану в Україні зумовили зростання потреби у кваліфікованій психологічній підтримці військовослужбовців. Війна не лише спричиняє фізичні втрати, але й створює глибокі психоемоційні травми, які